

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS 1981

KALEVANKATU 12 - 00100 HELSINKI 10

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

HALLITUS 1980-1982:

| | |
|-------------------|--|
| PUHEENJOHTAJA | ILKKA SUOMINEN, VALTIOT.MAIST. |
| VARAPUHEENJOHTAJA | HENRIK WALLGREN, PROF. |
| JÄSENET | LEO HIRVONEN, PROF. PEKKA KUUSI, MINISTERI TAPANI PUROLA, PROF. USKO PUUSTINEN, OSASTOPÄÄLLIKKÖ KAI SIEVERS, APULAISSPROF. HEIKKI SUOMALAINEN, PROF. JOHAN VON WRIGHT, PROF. |

TYÖVALIOKUNTA 1980-1982:

| | |
|------------------------------|--|
| PUHEENJOHTAJA | HENRIK WALLGREN, PROF. LEO HIRVONEN, PROF. KAI SIEVERS, APULAISSPROF. JOHAN VON WRIGHT, PROF. |
| ASiantuntijat | HEIKKI KOSKI, HALLINTOT.TRI JUHA PARTANEN, VALTIOT.LIS. REINO YLIKAHRI, DOSENTTI |
| RAHAVARAINHOITAJA: | PER-OLOF KREANDER, KAUPPAT.MAIST. |
| SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA: | |
| | KLAUS MÄKELÄ, VALTIOT.TRI |

SISÄLLYSLUETTELO

| | |
|--|----|
| Yleiskatsaus..... | 1 |
| Hallinto | 3 |
| Tutkimustoiminta | 5 |
| Apurahat | 12 |
| Varsinaiset apurahat | 12 |
| Tutkimussopimusapurahat | 14 |
| Muu toiminta | 15 |
| Muu toiminta kotimaassa | 15 |
| Kansainvälinen yhteistyö | 18 |
| Talous | 20 |
| Säätiön toimintaan liittyvät julkaisut | 21 |

Y l e i s k a t s a u s

Säätiön tutkimusohjelmassa on vanhastaan pyritty luomaan vuorovai-
kutusta perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen välille. Säätiön
biologiseen ja lääketieteelliseen ohjelmaan kuuluu sellaisia perustut-
kimusaiheita kuin alkoholin vaikutus keskushermoston solukalvojen
rakenteisiin (Pekka Virtanen) ja alkoholiaineenvaihdunnan muutokset
kroonisilla alkoholisteilla (Mikko Salaspuro, Pekka Pikkarainen ja
Hannu Nuutinen). Samalla käynnissä on projekteja, joiden tarkoi-
tuksena on edistää alkoholin suurkuluttajien tunnistamista ja hoitoa
perusterveydehuollon järjestelmässä (Kari Poikolaisen ja Päivi
Kärkkäisen tutkimus epäterveellisen alkoholin käytön indikaattoreis-
ta ja Mikko Salaspuron projekti joka koskee alkoholin suurkulutta-
jia). On suuressa määrin säätiön perinteiden mukaista, että samat
henkilöt harrastavat sekä perustutkimusta että lähempänä sovellutuk-
sia olevaa tutkimusta. Vastaavasti Anja Koski-Jänneksen ja Kirsti
Määttäsen viritysteoreettinen projekti on psykologista perustutkimus-
ta, joka tuottaa paitsi kokeellisia tuloksia myös ajatuksia keskuste-
luun humalan olemuksesta ja suomalaisen humalan erityisluonteesta.
Myös yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käy ilmi miten välttämä-
töntä on pohtia sovellutuksia teoreettisesti. Marja Holmilan ja
Matti Piispan alkoholivalistusprojekti koskee likeisesti alkoholipoliit-
tisen toiminnan yhtä lohkoa, mutta juuri pyrkimys sovellutuksiin
on pakottanut tutkijoita jäsentämään teoreettisesti uudelleen valistuk-
sen yhteiskunnallisia edellytyksiä ja vaikutuksia.

Vuoden 1981 aikana saatettiin päätökseen kaksi laajaa kansainvälis-
tä vertailua, jotka kumpikin nostavat esiin kysymyksiä yhteis-
kunnallisen muutoksen ja tietoisien yhteiskuntapolitiikan keskinäi-
sistä suhteista.

ISACE-tutkimus (Klaus Mäkelä, Hannu Mäkinen, Pekka Sulkunen ja
Esa Österberg) perustuu säätiön ja Maailman terveysjärjestön Euroo-
pan aluetoimiston solmimaan sopimukseen. Siinä vertaillaan seitse-
män maan alkoholioloja sosiaalihistoriallisesta näkökulmasta. Tästä

perspektiivistä alkoholipolitiikan tiukentuminen ja kulutuksen aleneminen vuosisadan vaihteessa ja vastaavasti politiikan väljentyminen ja kulutuksen kasvu toisen maailmansodan jälkeen ovat samojen yhteiskunnallisten perusmuutosten toisiaan vahvistavia ilmenemismuotoja. Käy jopa ilmi, että samansuuntaiset muutokset alkoholioloissa saattavat eri maissa toteutua hyvin erinäköisten poliittisten prosessien kautta. Tietoisille poliittisille valinnoille ei siten näytä jäävän paljoa tilaa. Toisaalta ISACE-projektissa osoitetaan, että alkoholipoliittisilla muutoksilla on ollut itsenäistä vaikutusta kulutuksen ja haittojen tasoon. Näennäinen ristiriita johtuu näkökulmien eroista. Historiallisen selittämisen näkökulmasta kulutustason muutokset ja valtion alkoholipolitiikka ovat saman asian eri puolia, mutta yhteiskunnallisen toiminnan näkökulmasta ne on pidettävä erillään.

Yksi ISACE-tutkimuksen keskeinen teema on osoittaa, miten alkoholipolitiikka määräytyy monimutkaisten ja ristiriitaisten prosessien kautta, joihin vaikuttavat sekä sosiaalipoliittiset että fiskaaliset ja elinkeinopoliittiset pyrkimykset. Tutkimuksessa esitetään myös ennuste, että vastaisuudessa alkoholijuomien maailmanlaajuinen yli-tuotanto tulee kiristämään kansainvälistä kilpailua ja lisäämään paineita sosiaalipoliittisia rajoituksia vastaan.

Säätiön yhdessä Suomen Akatemian kanssa rahoittama psykofarmaka-projekti (Kettil Bruun, Elina Hemminki ja Ilpo Koskikallio) koskee lääkeainekontrollia neljässä Pohjoismaassa. Tutkimus osoittaa, miten erilaatuisin hallinnollisin järjestelyin voidaan toteuttaa samoja kontrollitavoitteita ja miten erilaiset tavoitteet voivat saada samoja vaikutuksia. Aikaisemmin on luultu, että Tanskassa lääkeaineiden valvonta on varsin väljää. Käytännössä Tanskan järjestelmä on viime aikoihin asti ollut varsin tiukka, niin että kaupan oleva lajivalikoima on verraten suppea. Säätelyn tavoitteena ei kuitenkaan ole ollut rajoittaa rinnakkaisvalmisteiden määrää terveystieteiden perusteiden vaan ennen kaikkea suojata kotimaisen tuotannon etuja. Myös muissa maissa kävi ilmi, miten kiinteästi erilaisten taloudellisten intressien yhteensovittelu ja varsinaiset terveystieteelliset pyrkimykset kytkeytyvät yhteen lääkeaineiden valvonnassa. Myös psykofarmakatutkimuksessa käy siten ilmi, miten lujasti kontrollijärjestelmä on ankkuroitunut eri intressien ja ammattiryhmien keskinäisiin suhteisiin ja koko yhteiskuntaan. Sen vuoksi on hyvin

vaikeata arvioida erillisten kontrollitoimenpiteiden vaikutuksia esimerkiksi psyyken lääkkeiden kulutukseen. Tutkimus osoittaa kuitenkin, että valtiollisella politiikalla on vaikutusmahdollisuuksia. Norjan viime aikoihin asti pieni lajivalikoima ja psyyken lääkkeiden alhainen kulutustaso on ainakin osittain seurausta tiukasta säätelystä. Vastaavasti psykofarmakoiden kulutuksen viimeaikainen alentuminen Ruotsissa näyttää nimenomaan olevan määrätietoisen politiikan tulos.

ISACE ja psykofarmakaprojekti osoittavat, miten välttämätöntä niin alkoholipolitiikassa kuin lääkeaineiden valvonnassa on tarkastella samanaikaisesti sekä sosiaali- ja terveystieteellisiä että elinkeino- ja työllisyyspoliittisia tekijöitä.

H a l l i n t o

Hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden 1980-1982 toinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön edustajat: prof. Leo Hirvonen, prof. Tapani Purola ja osastopääll. Usko Puustinen; opetusministeriön edustajat: apulaisprof. Kai Sievers ja prof. Johan von Wright; Alkon edustajat: ministeri Pekka Kuusi, prof. Heikki Suomalainen, puheenjohtaja Iikka Suominen ja prof. Henrik Wallgren. Hallituksen puheenjohtajana on ollut Suominen ja varapuheenjohtajana Wallgren.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet: Hirvonen, Sievers, Wallgren ja von Wright. Puheenjohtajana on ollut Wallgren. Asiantuntijoina olivat tri Heikki Koski, lis. Juha Partanen ja tri Reino Ylikahri; rahavarainhoitajana oli johtaja Per-Olof Kreander ja tutkimusjohtaja-sihteerinä Klaus Mäkelä. Tilintarkastajat olivat pääjohtaja Esiko Niskanen (varalla KTM Pertti Tuomala) ja ylikamreeri Kaija Viskari (varalla apulaisosastopääll. Pekka Pitsinki).

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta kahdeksan kertaa.

Säätiön työvaliokunta on asettanut tukiryhmiä joidenkin laajojen projektien tukemiseksi.

Historian tutkimuksen (tutkimukset 035 ja 058) tukiryhmä ei kokoontunut kertomusvuoden aikana. Tukiryhmän kokoonpano: prof. Matti Klinge (puheenjohtaja), dos. Klaus Mäkelä, prof. Hannu Soikkanen, FL Irma Sulkunen, dos. Matti Viikari ja prof. Heikki Ylikangas.

Alkoholin vaikutus keskushermoston ärtyvien solukalvojen toiminnallisesti tärkeisiin rakenteisiin -tutkimuksen tukiryhmä ei kokoontunut kertomusvuoden aikana. Tukiryhmän kokoonpano: prof. Henrik Wallgren (puheenjohtaja), prof. Ossi Renkonen ja FK Pekka Virtanen.

Asunnottomat alkoholistit sosiaalilääketieteellisenä ongelmana -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kertomusvuoden aikana kerran. Tukiryhmän kokoonpano: apul.prof. Kai Sievers (puheenjohtaja), prof. Erik Anttinen, toiminnanjoht. Lasse Murto, dos. Klaus Mäkelä ja LL Iikka Taipale.

Alkoholi, ravinto ja maksa -tutkimuksen tukiryhmä ei kokoontunut kertomusvuoden aikana. Tukiryhmän kokoonpano: prof. Leo Hirvonen (puheenjohtaja), FT Kai Lindros ja LKT Mikko Salaspuro.

Työn ja työolosuhteiden merkitys työntekijöiden alkoholinkäyttöä säätelevänä tekijänä -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Tukiryhmän puheenjohtajana toimi apulaisprof. Elina Haavio-Mannila, jäseninä olivat LL Marja-Liisa Honkasalo, VTL Juha Partanen, FK Timo Partanen ja LKT Kari Poikolainen.

Alkoholitutkimusaineistojen tilastollisten analyysimenetelmien kehittäminen -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kertomusvuoden aikana kerran. Tukiryhmän kokoonpano: apulaisprof. Anders Ekholm (puheenjohtaja), VTK Timo Alanko, VTL Juha Partanen ja VTK Seppo Pöntinen.

Päihdehuollon asiakkaan hoitosuunnitelma ja sen toteutuminen -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kerran. Tukiryhmän puheenjohtajana toimi apulaisprof. Kai Sievers, jäseninä olivat prof. Matti Hakama, VTT Lasse Murto, dos. Klaus Mäkelä sekä tutkijat Rauno Mäkelä ja Anja Sirén.

Asuntola, alkoholi ja väkivalta -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kertomusvuoden aikana kaksi kertaa. Tukiryhmän kokoonpano: VTL Patrik Törnudd (puheenjohtaja), HuK Heikki Katajisto ja dos. Klaus Mäkelä.

Turvakotitutkimuksen tukiryhmä kokoontui kertomusvuoden aikana kolme kertaa. Tukiryhmän kokoonpano: dos. Kettil Bruun (puheenjohtaja), toiminnanjoht. Aira Heinänen, VTL Teuvo Peltoniemi, VTT Lasse Murto ja VTK Tuija Mäkinen.

T u t k i m u s t o i m i n t a

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimussopimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

- 035 Suomen teollisuuden muutokset ja alkoholikysymys. Tutkimus on ollut keskeyksissä. Tutkija: Matti Viikari, Suomen Akatemia.
- 047 Alkoholin käyttö ja kuolleisuus. Aineiston analyysit saatettiin päätökseen. Tuloksien perusteella kirjoitettiin kaksi käsikirjoitusta, "Inebriation and mortality" ja "Changes in the frequency of intoxication associate with mortality". Tutkimusta on esitelty kansainvälisessä epidemiologikongressissa Edinburghissa kertomusvuoden elokuussa. Tutkimus on viety päätökseen. Tutkija: Kari Poikolainen, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos.
- 057 Alkoholin vaikutus keskushermoston solukalvojen rakenteisiin. Kokeellinen osa alkoholivieroitusosan mahdollisesta kytkeytymisestä aivokudosleikkeiden kalsiumvälitteiseen fosfolipidivaihduntaan käsittelevästä tutkimuksesta on saatu päätökseen. Vieroitusoireisten koe-eläinten aivokudosleikkeet reagoivat koetilanteessa poikkeavasti sähköstimuloinnin vaikutukselle. Havaittua ilmiötä voidaan edelleen modifioida lisäämällä kudoksetinkubaatioliuokseen etanolia, jolloin vieroitusoireisten koe-eläinten aivokudosleikkeet reagoivat niitä sähköllä stimuloitaessa.

Kaikki havaitut muutokset näyttävät liittyvän aivojen sähkökemialliseen toimintaan, sillä stimuloimattomalla kudoksella ei muutoksia voitu todeta. Tutkimuksen loppuraportti on kirjoitusvaiheessa. Tutkija: Pekka Virtanen, Alkoholitutkimussäätiö.

- 058 Suomen raittiusliike 1890-luvulta kieltolain toteuttamiseen saakka. Kertomusvuoden aikana on arkistotutkimukset saatettu päätökseen. Vuoden 1981 aikana ilmestyi projektista kolme julkaisua. Tutkija: Irma Sulkunen, Alkoholitutkimussäätiö.

- 059 International Study of Alcohol Control Experiences (ISACE). ISACE pyrki kokonaisvaltaisiin ja vertailukelpoisiin kuvauksiin alkoholiolojen kehityksestä yhteiskunnalliselta rakenteeltaan ja juomisperinteeltään erilaisissa maissa. Projektiin osallistui tutkijoita Alankomaista, Irlannista, Kanadasta, Puolasta, Sveitsistä ja Yhdysvalloista. Projekti perustui säätiön solmimaan yhteistyösopimukseen Maailman terveysjärjestön Euroopan alue toimiston kanssa. Projektiryhmän neljäs ja viimeinen yhteinen kokous pidettiin Niagara-on-the-Lakessa Kanadassa vuoden 1981 huhti-toukokuussa. Kokouksessa viimeisteltiin kansalliset loppuraportit ja kansainvälinen loppuraportti. Raportit ilmestyivät kahtena Addiction Research Foundationin kustantamana niteenä. Vuoden 1982 aikana projektin osaraportteja ilmestyy myös Contemporary Drug Problems -lehden erikoisnumerona. Projekti on siten viety loppuun.

ISACEn suomalaiseseen projektiryhmään kuuluivat Klaus Mäkelä (projektin kansainvälinen koordinoija) ja Hannu Mäkinen, Alkoholitutkimussäätiö sekä Pekka Sulkunen ja Esa Österberg, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

- 061 Asunnottomat alkoholistit sosiaalilääketieteellisenä ongelmana. Tutkimuksen kohteena on asunnottomien alkoholistien muodostaman ongelman kehittyminen ja muuntuminen Helsingissä 1937-1977 sekä terveys-, sosiaali-, poliisi-, asunto- ja alkoholiviranomaisten ja yksityisten hyväntekeväisyys- ja majoitusjärjestöjen toiminta ongelman ratkaisemiseksi. Yleistä asunnottomuutta sekä naimattomien, eronneiden ja leskeytyneiden miesten

asemaa valotetaan. Tutkimuksen aineisto on kerätty ja kirjoitustyö on loppuillaan. Tutkija: Ilkka Taipale, Alkoholitutkimussäätiö.

064 Psykofarmaka i Norden i kontrollpolitiskt perspektiv. Projektivietiin vuoden aikana päätökseen. Ruotsinkielinen monografia "Läkemedelsfrågan i Norden i ljuset av psykofarmakakontrollen 1950-1980" oli vuoden vaihteessa vedoksena. Englanninkielinen painos, jonka Lynn Pan on toimittanut, oli vuoden vaihteessa käsikirjoituksena. Vuoden aikana julkaistiin useita artikkeleita ja jotkut olivat vuoden vaihteessa julkaisuvaiheessa. Bruun työskenteli keväällä kuukauden Bergenissä. Pohjoismainen projektiryhmä kokoontui elokuussa käsittelemään monografian käsikirjoitusta. Projektin tuloksia on esitetty WHO:n järjestämässä kokouksissa ja tieteellisissä kongresseissa. Projektin tuloksista on informoitu myös Norjan ja Suomen lääkintäviranomaisia. Projektin seurantaryhmä piti viimeisen kokouksensa ennen joulua, jolloin projekti todettiin päättyneeksi. Tutkijat: Kettil Bruun, Alkoholitutkimussäätiö, Elina Hemminki ja Ilpo Koskikallio, Suomen Akatemia.

065 Pohjoismainen alkoholikysely. Tutkimus on yhteispohjoismainen tutkimus, joka kartoittaa juomatapoja, alkoholiasenteita ja alkoholin käytön seurauksia sekä niiden välisiä yhteyksiä eri maissa. Vuonna 1979 kerättiin Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa kyselyaineisto, joka perustui kussakin maassa 20-60-vuotiasta väestöä edustavaan 3.000 hengen otokseen. Kertomusvuoden aikana julkaistiin aineistojen keruuta ja vertailukelpoisuutta sekä yhdistettyjä mittareita koskevat raportit, vaihdettiin aineistonauhat maiden kesken ja sovittiin jatkoanalyysien työnjaosta. Pohjoismainen alkoholikysely kuuluu Pohjoismaisen päihdetutkimuslautakunnan ohjelmaan. Suomesta tutkimuksen toteuttamiseen ovat kertomusvuonna osallistuneet Klaus Mäkelä, Alkoholitutkimussäätiö ja Jussi Simpura, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

068 Alkoholi, ravinto ja maksa. Tutkimuksissa on keskitytty kroonisen alkoholinkäytön aiheuttamiin muutoksiin alkoholin ja asetaldehydin aineenvaihdunnassa. Tulokset osoittavat, että krooninen alkoholinkäyttö johtaa maksan aldehydidehydrogenaasipitoisuuden vähenemiseen, vaikka potilaalla ei olisikaan varsinaista alkoholimaksavauriota tai vaurioaste on suhteellisen vähäinen. Maksan aldehydidehydrogenaasipitoisuuden lasku puolestaan on merkittävin tekijä veren asetaldehydipitoisuuden kohoamisessa alkoholin palamisen yhteydessä. Tietyissä olosuhteissa samaan suuntaan vaikuttaa myös lisääntynyt alkoholin palamisnopeus. Näin tapahtuu nimenomaan kroonisilla alkoholisteilla korkeammassa veren alkoholipitoisuuksissa ja mikäli alkoholin palamista kiihdytetään fruktoosilla.

Maksalaskimosta otetut näytteet ovat osoittaneet, että asetaldehydiä esiintyy maksassa normaaleillakin henkilöillä alkoholin palamisen yhteydessä, vaikka sitä ei voidakaan todeta samanaikaisesti perifeerisessä laskimoveressä. Lisäksi maksalaskimon etikkahappopitoisuus on alkoholisteilla huomattavasti korkeampi kuin "ei-alkoholisti" -kontrolleilla.

Maksankoepalasta tehdyt entsyymianalyysit ovat osoittaneet, että ns. atyyppistä alkoholidehydrogenaasia esiintyy keskimäärin 5 %:lla suomalaisesta väestöstä. Entsyymien esiintymisprosentti on yhtä matala "ei-alkoholi" -maksasairauksissa sekä niillä alkoholisteilla, joilla ei voida todeta merkittävää alkoholimaksavauriota. Sen sijaan potilailla, joilla on alkoholimaksakirroosi atyyppisen entsyymien insidenssi alustavien tutkimusten perusteella on jopa 50 %. Krooninen maksasairaus sekä pitkäaikainen alkoholinkäyttö johtavat sekä normaalin että atyyppisen alkoholidehydrogenaasipitoisuuden laskuun. Projekti on näin saatu loppuun. Tutkijat: Mikko Salaspuro ja Hannu Nuutinen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, II sisätautien klinikka.

- 070 Alkoholi ja arkipäivä. Tutkimuksessa tarkastellaan juomisen sosiaalisten merkitysten historiallista muutosta. Tutkimuksessa hahmotellaan yhtäältä laajaa antropologis-historiallista perspektiiviä juomiseen ja "humalaan" ja toisaalta niitä juomiseen ja humalaan liittyvien sosiaalisten merkitysten muutoksia, jotka liittyvät kapitalismin läpimurtoon ja sen tuottamiin kulttuuriin muutoksiin. Erityisenä historiallisena tutkimuskohteena on 1800-luvun Englannin työväenluokan alkoholinkäyttö. Tutkija: Pasi Falk, Alkoholitutkimussäätiö.
- 071 Alkoholivalistustutkimus. Tutkimusvuoden aikana on kirjoitettu alkoholivalistusta käsittelevää kirjaa "Alcohol Education. Problems and Perspectives". Teos perustuu sekundäärilähteisiin ja projektin edellisenä vuonna keräämiin aineistoihin. Tutkijat: Marja Holmila ja Matti Piispa, Alkoholitutkimussäätiö.
- 072 Työn ja työolosuhteiden merkitys työntekijöiden alkoholinkäyttöä säätelevänä tekijänä. Projektin puitteissa on kerätty viiden kuukauden ajan kvalitatiivista aineistoa. Työ on väliraportoisvaiheessa. Aineistosta on kirjoitettu eri julkaisuihin artikkeleita. Tutkija: Marja-Liisa Honkasalo, Alkoholitutkimussäätiö.
- 073 Alkoholitutkimusaineistojen tilastollisten analyysimenetelmien kehittäminen. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää alkoholin kulutuksen tutkimiseen soveltuvaa tilastotieteellistä metodiikkaa ja soveltaa sitä vuosien 1968, 1969 ja 1976 suuriin kulutustutkimusaineistoihin. Kuluneen kauden aikana on laadittu tietorekisteri vuosien 1968-1976 perusaineistosta projektin tarpeita varten ja jatkettu kulutuksen mittaukseen liittyvää teoreettista työtä, josta on valmistunut käsikirjoitus. Tutkija: Timo Alanko, Alkoholitutkimussäätiö.
- 074 Päihdehuollon asiakkaan hoitosuunnitelma ja sen toteutuminen. Kertomusvuosi on kulunut aineiston hankinnassa. Alkuvuodesta keräytyi Tampereen A-klinikkatoimen uusista asiakkaista muodostuva tutkimusnäyte. Hoidossaolon aikana haastateltiin näytteeseen kuuluvat sekä kerättiin hoitoprosessiin liittyvää tietoa.

Kuukauden kuluttua hoitoontulosta suoritettiin ensimmäinen seuranta-haastattelu, jossa kiinnitettiin huomiota hoitosuunnitelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumiseen, seurantakuukauden aikana tapahtuneeseen juomiseen sekä hoidon merkityksen ja vaikutuksen arviointiin. Toinen seuranta-haastattelu suoritettiin puolen vuoden kuluttua hoitoontulosta. Kertomusvuoden aikana ehdittiin suorittaa toinen seuranta-haastattelukierroskin lähes kokonaisuudessaan.

Tampereen PAVI-toimiston asiakkaista koostuva näyte keräytyi maalisi-syyskuun aikana. Ensimmäiset seuranta-haastattelut suoritettiin kuluneen vuoden lopulla. Tutkimus jatkuu voimassa olevan aikataulun mukaan vuoden 1982 loppuun. Tutkijat: Anja Sirén ja Rauno Mäkelä, Tampereen yliopiston kansanterveys-tieteen laitos.

- 075 Asuntola, alkoholi ja väkivalta. Osa-aineistoja kerättiin havainnoimalla, haastatteleamalla ja poikkileikkaustietoja poimimalla keväeseen 1981. Alkuperäisen tutkimussuunnitelman hypoteeseista jouduttiin luopumaan: ne pohjasivat vuoden 1978 aikana vallinneeseen tilanteeseen. Kaksi vuotta myöhemmin oli pääkaupunkiseudun työllisyystilanne oleellisesti parantunut, ja asuntolaväki kävi pääsääntöisesti työssä. Samalla osakulttuurin keskeiset piirteet hämärtyivät. Tutkimuksen lähtökohta oli samantapainen kuin mitä tavataan amerikkalaisessa skid-row -tutkimuksessa. Tämän tutkimusperinteen mukainen tarkastelu soveltuu vain pieneen asunnottomien osaryhmään. Asunnottomuuden problematiikka aukeaa koko yhteiskuntaa kattavista rakennemuutoksista ja etenkin liikkuvan työvoiman asemaa jäsentävistä muutoksista. Raportointi jatkuu vuonna 1982. Tutkija: Heikki Katajisto, Alkoholitutkimussäätiö.

- 076 Alkoholi ja aivoverenkiertohäiriöt: epidemiologinen ja kokeellinen tutkimus. Sekä jatkuva runsas alkoholin käyttö että satunnainen humalatila lisäävät kumpikin riskiä sairastua aivoveritulppaan ja lukinkalvon alaiseen verenvuotoon. Alkoholi lisää riskiä kaikissa tutkituissa ikäluokissa (15-55-vuotiaat) ja

hieman enemmän aivoveritulpan kuin lukinkalvon alaisen verenvuodon kohdalla. Vapaaehtoisilla koehenkilöillä satunnainen humala muuttaa veren hyytymisherkkyyttä. Muutoksia ilmaantuu sekä humalan että krapulan aikana ja ne voivat myötävaikuttaa aivoverenkiertohäiriöiden syntyyn, joskaan ei voida sanoa, että jokin niistä selvästi niitä aiheuttaisi. Tutkijat: Matti Hillbom, Markku Kaste, Leo Tarssanen, Vesa Rasi ja Riitta Johnsson, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, neurologian klinikka.

- 077 Viritysteoria ja alkoholin psykologiset vaikutukset. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kokeellisesti alkoholin vaikutuksia yksilön tietoiseen ja tiedostamattomaan psyykkiseen prosessointiin viritysteoreettisesta viitekehyksestä lähtien. Kertomusvuonna on suoritettu koesarja ja sen tuloksista on valmistunut kaksi raporttikäsikirjoitusta. Lisäksi on julkaistu projektin teoreettiseen viitekehykseen liittyvä artikkeli. Tutkijat: Anja Koski-Jännes ja Kirsti Määttänen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 078 Turvakotitutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata suomalaisten turvakotien toimintaa. Mukana ovat pääkaupungin, Oulun, Turun ja Kotkan turvakodit. Tilastollista aineistoa on kerätty turvakodin asiakkaista. Tutkimusraportissa on mukana kahden ensimmäisen vuoden käynnit, joita oli yhteensä 1.192. Aineistoa on kerätty havainnoimalla sekä haastattelemalla turvakotien työntekijöitä ja asiakkaita. Tutkimusraportin alustava luonnos valmistui vuoden 1981 lopulla. Tutkijat: Teuvo Peltoniemi ja Tuija Mäkinen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 079 Keskiolutmarssi. Tutkimuksessa kartoitettiin syyskuussa 1980 Helsingissä järjestetyn ns. keskiolutmarssin ja siihen osallistuneiden taustaa ja tavoitteita. Tiedosto on analysoitu ja käsikirjoitus valmisteilla. Tutkija: Hannu Mäkinen, Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitos.

- 080 Epäterveellisen alkoholin käytön indikaattorit. Tutkimuksessa selvitetään kolmen alkoholin käytön korrelaatin, MCV:n, GGT:n ja HDLC:n, yhteyksiä päiväkirjamenetelmällä rekisteröityyn alkoholin käyttöön. Vuoden aikana hankittiin koehenkilöt, suoritettiin esikysely, pidettiin päiväkirjaa alkoholin käytöstä ja kerättiin verinäytteet valtaosalta tutkittavista. Aineiston keruu on siten saatu enimmältä osin päätökseen. Tutkijat: Kari Poikolainen ja Päivi Kärkkäinen, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos.
- 081 Euroopan yhteisöjen vaikutus alkoholijuomien saatavuuteen vuoden 1975 jälkeen. Tutkimuksessa tarkastellaan alkoholijuomien tuotantoa, jakelua ja kulutusta EC:n jäsenmaissa 1970-luvun loppupuolella. Samoin tutkimuksessa tarkastellaan Euroopan yhteisöjen alkoholipolitiikkaa sekä erityisesti viinipolitiikkaa ja sen yhteyttä yhteisöjen yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Tutkija: Timo Kortteinen, Alkoholitutkimussäätiö.

A p u r a h a t

Vuoden aikana maksettiin apurahoja seuraavasti: aikaisempiin päätöksiin perustuvat tutkimussopimusapurahat 373.540 markkaa, vuoden aikana myönnetyt ja maksetut tutkimussopimusapurahat 121.993 markkaa sekä vuoden aikana myönnetyt ja maksetut varsinaiset apurahat 284.800 markkaa. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 54 hakemusta, ja apuraha myönnettiin 26 hakijalle.

Varsinaiset apurahat:

Prof. Jorma Hirvonen, FT Pirkko Huttunen ja LKT Vuokko Kinnula
20.000 mk:

Etanolin vaikutus kanin kylmänsietokykyyn ja lämmäntuottomekanismeihin

LKT Matti Huttunen 16.000 mk:

Alkoholin käytön suhteen geneettisesti erilaisten rottakantojen aineenvaihdunnallinen tutkimus

VTK Vuokko Jarva 19.000 mk:

Alkoholipolitiikan tulevaisuudet

LKT Juhani Juntunen 12.000 mk:

Alkoholin ääreis- ja keskushermostovaikutuksien kokeellinen ja kliininen tutkimus sekä vertailu muihin alkoholinkäytöstä johtuviin elinvaurioihin

LL Raimo Kettunen, Dr.med. Pekka Saukko, LKT Jouni Timisjärvi ja LKT Uolevi Tolonen 15.000 mk:

Alkoholin verenkiertovaikutukset

FT Jahangir Khawaja 6.500 mk:

Neuronal development and ethanol ingestion with special reference to perturbations in protein synthesis

FT Ralf Lindman 18.300 mk:

Mieliala ja vuorovaikutus aggressiivisilla ja epäaggressiivisilla henkilöillä sosiaalisessa juomatilanteessa

FK Erkki Malminen 3.000 mk:

Väkijuomat Kustaa Vaasan ajan Suomessa

VTK Kati Mustola 10.000 mk:

Märän sukupolven tyttäret

FT Iikka Mäntylä 18.000 mk:

Paloviinakysymys vapaudenajalla

VTM Urpo Mönkkönen 10.000 mk (Heikki Wariksen apuraha):

Toimintatutkimus Kuopion läänin raittiussihteereistä: raittiussihteri muutostyöntekijänä

LKT Matti Möttönen, LL Pekka Karhunen, LK Kimmo Liesto, LL Antti Männikkö ja LKT Antti Penttilä 50.000 mk:

Alkoholi ja äkillinen sydänkuolema

Dos. Pertti Neuvonen 21.000 mk:

Lääkehiili alkoholi-lääkeainemyrkytyksissä

LKT Ilkka Saario 9.000 mk:

Akuutin haimatulehduksen hoito

FK Eeva-Kaarina Salmio 25.000 mk:

Alkoholikysymys kaupunkien kunnallispolitiikassa ja poliittisessa mobilisaatiossa v. 1886-1914

FT Katri Sarmavuori 7.000 mk:

Lapsen kehityksen seurantatutkimus

LKT Lasse Viinikka 25.000 mk:

Etanoli ja prostasykliini/tromboksaani A₂-tuotanto

Tutkimussopimusapurahat:

Syksyn hakukierroksen perusteella päätettiin lisäksi myöntää tutkimussopimusapurahoja vuodeksi 1982 seuraavasti:

VTK Pasi Falk 22.450 mk:

Alkoholi ja sukupuoli (jatkoapurahan)

VTK Tommi Hoikkala 17.500 mk:

Nuorisotyylit ja alkoholi Suomessa (esitutkimus)

VTL Marja Holmila ja HuK Heikki Katajisto 27.456 mk:

SAK:n elämäntapakurssin evaluaatio (1.1.1982 - 30.6.1984)

HuK Heikki Katajisto 19.228 mk:

Asuntola, alkoholi ja väkivalta (jatkoapuraha)

VTL Anja Koski-Jännes 52.100 mk:

Viritysteoria ja alkoholin psykologiset vaikutukset (jatkoapuraha)

VTK Ilpo Koskikallio 18.988 mk:

Norja-Suomi vertailu & lääkkeiden statuksen muutosten vaikutukset
kulutukseen

FK Kirsti Määttänen-Kyntäjä 50.684 mk:

Viritysteoria ja alkoholin psykologiset vaikutukset (jatkoapuraha)

VTK Hannele Palosuo 9.666 mk:

Yksinäisyys, alkoholi ja terveys (esitutkimus)

Vt.prof. Mikko Salaspuro 92.000 mk:

Alkoholin suurkuluttajat (1.1.1982 - 28.2.1983)

M u u t o i m i n t a

Muu toiminta kotimaassa

Kettil Bruun oli kertomusvuoden ajan Päihdeasiainneuvottelukunnan jäsen ja sen lääkejaoston puheenjohtaja sekä Tiimi-lehden toimituskunnan puheenjohtaja.

Klaus Mäkelä oli kertomusvuoden ajan A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen.

Säätiö järjesti raittiusliikkeen edustajille alkoholitutkimusseminaarin 14.5.1981 Helsingissä. Seminaarissa kuultiin Marja Holmilan, Matti Jääskisen, Klaus Mäkelän, Hannu Mäkisen ja Irma Sulkusen esitykset.

Säätiön tutkimussopimustutkijoiden järjestämä Kettil Bruun -seminaari pidettiin 24.9.1981 Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa. Seminaarissa kuultiin Pasi Falkin & Pekka Sulkusen, Sakari Hännisen, Heikki Kosken, Pekka Kuusen, Lasse Murrin, Klaus Mäkelän, Kari Poikolaisen, Usko Puustisen ja Henrik Wallgrenin esitelmät.

Säätiö osallistui Heikki Wariksen 80-vuotisjuhlakirjan kustantamiseen. Säätiön onnittelut Heikki Warikselle tämän 80-vuotispäivänä 25.10.1981 esittivät Kettil Bruun, Klaus Mäkelä ja Henrik Wallgren.

WHO:n pääjohtaja Halfdan Mahler piti III Pekka Kuusi -luennon 14.12.1981 Finlandia-talon Kamarimusiikkisalissa aiheesta "Health for all by the year 2000". Tilaisuudessa esitti tervehdyssanat Ilkka Suominen ja pääjohtaja Mahlerin esitteli Erkki Kivalo.

Muista esitelmistä ja kokouksista mainittakoon:

Klaus Mäkelä piti esitelmän aiheesta Olut Suomessa Alkon Pohjois-Suomen alueen aluekokouksessa Rovaniemellä 7. - 8.1.1981.

Jussi Simpura piti esitelmän alkoholin suurkuluttajan henkilökuvasta epidemiologisten tutkimusten valossa Lääketiede 81 -päivien kurssilla "Alkoholiongelmien varhaistoteaminen ja hoito" Espoossa 9.1.1981.

Klaus Mäkelä ja Juha Partanen osallistuivat Korkeakoulu- ja tiedepoliittisen tutkimussäätiön Aulangolla 27. - 28.3.1981 järjestämään symposiumiin Tieteen tila.

Klaus Mäkelä puhui aiheesta Mikä on hoitotulos Alkoholitutkijain seuran ja Alkon fysiologisen laboratorion järjestämässä Alkoholistien hoitotulosten kriittinen arviointi -seminaarissa Helsingissä 22.4.1981.

Suomen Akatemian lääketieteellisen toimikunnan kansanterveyden painoalajaosto käsitteli kokouksessaan 2.9.1981 alkoholitutkimusta. Jaosto kuuli asiantuntijoina Klaus Mäkelää, Juha Partasta ja Reino Ylikahria.

Klaus Mäkelä piti esitelmän Miten alkoholiongelmasta tuli ongelma radion yleisohjelmassa 9.9.1981.

Heikki Katajisto piti esitelmän Miesnäkökulma kulttuurin kerrostumiin Helsingin yliopiston oikeussosiologian tutkimusseminaarissa lokakuussa 1981.

Klaus Mäkelä esitti puheenvuoron palkkatyöläistymisestä kulttuurin opetteluina ja kulttuurin muutoksena Elämäntavan tyypit ja muutos-seminaarissa Helsingissä 16.10.1981.

Jussi Simpuralla oli puheenvuoro Yleisradion sarjassa "Viina mielet villitsee" 27.10.1981 aiheesta Juoppoja vai tuhisuita? Suomalaiset alkoholinkäyttäjinä.

Kettil Bruun, Elina Hemminki ja Ilpo Koskikallio esittelivät 2.11.1981 lääkintöhallitukselle psykofarmakaprojektin Suomen lääkintäviranomaisten kannalta keskeisiä tuloksia ja projektin julkaisutoimintaa.

Marja Holmila piti esitelmän alkoholivalistusprojektista Terveyskasvatuksen I raportointiseminaarissa Jyväskylässä 5. - 6.11.1981.

Alkoholitutkimussäätiö ja Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos järjestivät kulttuuritutkimusseminaarin Suomalainen yksinäisyys ja suomalainen viinapää Helsingissä 25.11.1981.

Timo Alanko piti Helsingin yliopiston tilastotieteen laitoksen jatkokoulutusseminaarissa Helsingissä 2.12.1981 esitelmän aiheesta Alkoholien kulutuksen jakauman esittäminen kulutettujen määrien jakauman ja juomistiheyden jakauman avulla: jakaumateoreettinen ongelma.

Klaus Mäkelä ja Juha Partanen osallistuivat Korkeakoulu- ja tiedepoliittisen tutkimussäätiön järjestämään Tieteen tila -symposiumin arviointiseminaariin Helsingissä 7.12.1981.

Kansainvälinen yhteistyö

Pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta jatkoi toimintaansa Helsingissä. Suomalaiset jäsenet lautakunnassa vuonna 1981 olivat: Kettil Bruun, Esa Österberg ja Håkan Hellberg, varamiehinä Kari Poikolainen, Leo Hirvonen ja Jarkko Eskola. Puheenjohtajana toimi edelleen Kettil Bruun. Lautakunnan toiminta keskittyi kuluneen vuoden aikana seuraaville painoalueille: 1) väärinkäyttäjien ennenaikainen eläkkeelle asettaminen, 2) työttömyys ja päihteet Pohjoismaissa, 3) hoitotutkimus (pakkotoimenpiteet ja vapaaehtoisuus) sekä 4) siirtolaisuustutkimus (ruotsinsuomalaiset). Ensimmäisestä aiheesta lautakunta järjesti seminaarin Medevissä Ruotsissa 19. - 21.5.1981. Seminaarista ilmestyi raportti Förtidspensionering av missbrukare, NAD-publication nr. 5/1981. Lautakunta järjesti tutkijakokouksen alkoholin-kulutuksesta ja alkoholihaitoista Helsingissä 26. - 27.10.1981. Kokouksessa muodostetun projektityöryhmän suomalaiset jäsenet ovat Salme Ahlström ja Esa Österberg.

Klaus Mäkelä nimitettiin jäseneksi asiantuntijaryhmään den av svenska socialdepartementet tillsatta expertgruppen för utvärdering av försöksverksamheten med lördagsstängda systembutiker.

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla. Kettil Bruun osallistui WHO:n Lontoossa 23. - 27.2.1981 järjestämään kokoukseen Development of Strategies and Guidelines for the Prevention of Drug Dependence. Kettil Bruun ja Matti Virtanen olivat laatineet kokoukseen Suomen kehitystä kuvaavan selostuksen.

Klaus Mäkelä on WHO:n Expert Advisory Panelin jäsen.

Klaus Mäkelä ja Pekka Sulkunen osallistuivat WHO:n Euroopan alue-toimiston Kööpenhaminassa 2. - 6.3.1981 järjestämään kokoukseen Planning Meeting on Control of Alcohol Consumption.

WHO:n järjestämä seminaari Public Health Problems and Psychotropic Substances pidettiin Suomessa 7. - 27.7.1981. Seminaarissa piti Elina Hemminki esitelmän aiheesta Methods to assess the prevalence and patterns of consumption of psychotropic substances, Klaus Mäkelä aiheesta Alcohol policy in Finland ja Kari Poikolainen aiheesta Assessment of drug-related mortality.

Elina Hemminki esitteli psykofarmakaprojektia WHO:n Drug Utilization Research Groupin kokouksessa, joka pidettiin Jugoslaviassa 28. - 30. 4.1981.

ICAAn järjestämässä kokouksessa 27th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism 15. - 20.6.1981 Wienissä esittivät seuraavat tutkijat säätiön tutkimuksia: Timo Alanko, Marja Holmila & Juha Partanen, Klaus Mäkelä, Irma Sulkunen, Pekka Sulkunen ja Sirkka-Liisa Säilä.

ISACE-projekti on jatkunut suunnitelmien mukaisesti. Neljäs ja viimeinen työkokous pidettiin Ontariossa 27.4. - 1.5.1981. Suomesta kokoukseen osallistuivat Klaus Mäkelä, Pekka Sulkunen ja Esa Österberg.

Muista esitelmistä ja kokouksista mainittakoon:

XII Annual Nordic Meeting on Biological Alcohol Research pidettiin Tukholmassa 21. - 23.4.1981. Kokouksessa esittelivät säätiön toimintaan liittyviä tutkimuksiaan Ilmo Hassinen, Raimo Kettunen, Jahangir Khawaja ja Mikko Salaspuro.

Pekka Sulkunen piti esitelmän aiheesta Den våta generationen: alkoholkonsumtion och alkoholpolitiken under 1980-talet pohjoismaisessa raittiuskongressissa, joka pidettiin Östersundissa 27. - 31.7.1981.

Kettil Bruun ja Klaus Mäkelä osallistuivat 30.9.1981 Tukholmassa seminaariin Det nuvarande kunskapsläget om alkoholpolitiska restriktioner, jonka oli järjestänyt Samarbetsorganet för alkoholfrågor.

Klaus Mäkelä piti esitelmän aiheesta Lagstiftning och beteendepåverkan Riksbankens Jubileumsfondin järjestämässä symposiumissa Att förändra levnadssätt - ett symposium om metoder att förbättra folkhälsan, joka järjestettiin 1. - 2.10.1981 Hässelbyssä.

Tuija Mäkinen ja Teuvo Peltoniemi esittelivät turvakotitutkimusta lokakuussa 1981 Aalsgårdissa Tanskassa pidetyssä naiskriminologien kongressissa.

Kettil Bruun piti 29.10.1981 esitelmän aiheesta Om bekämpning av alkohol och narkotika Pohjoismaiden neuvoston Tukholmassa järjestämässä seminaarissa Den nordiska välfärdens villkor på 80-talet.

Psykofarmakaprojektin norjalaisen ryhmän Norjan terveysturvaviranomaisille Oslossa järjestämässä seminaarissa 3.11.1981 Kettil Bruun esitteli projektin tuloksia.

Teuvo Peltoniemi esitteli turvakotitutkimusta huhtikuussa 1981 Amsterdamissa pidetyssä The Third International Congress on Child Abuse and Neglect -kongressissa.

Elina Hemminki piti International Epidemiological Associationin 9. tieteellisessä kokouksessa esitelmän aiheesta Sales of psychotropic drugs in Finland, Norway and Sweden. Kokous pidettiin Edinburghissa 22. - 28.8.1981.

Teuvo Peltoniemi piti 13. - 18.9.1981 Jerusalemissa järjestetyssä kansainvälisessä huume- ja alkoholikongressissa esitelmän aiheesta Staff and treatment in a statutory out-patient care agency for alcoholics in Helsinki, Finland.

T a l o u s

Säätiön menot nousivat 1.481.168 markkaan vuonna 1981. Valtaosa, 839.433 markkaa, käytettiin tutkimustoimintaan. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 2.558 markkaa. Säätiön menot eivät anna oikeata kuvaa kokonaismenoista, koska Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Alko suorittaa valtaosan hallintoon liittyvistä kuluista.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVÄT JULKAISUT

- Bruun, Kettil & Pia Rosenqvist: Alcohol and drug control policies in the Nordic countries. *Journal of Drug Issues*, Fall 1980: 421-432, 1980.
- Falk, Pasi: Saanko luvan? Kyllä - ei - en osaa sanoa! Kirjallisuusarvostelu: Haavio-Mannila, Elina & Raija Snicker: Päivätanssit. *Sosiologia* 18(2):165-166, 1981.
- Falk, Pasi & Pekka Sulkunen: Kulttuuri, alkoholi ja alkoholikulttuuri. *Alkoholipolitiikka* 46(6):314-320, 1981.
- Falk, Pasi & Pekka Sulkunen: Vastaus kommentteihin suomalaisen humalan mytologiasta. *Sosiologia* 18(3):239-243, 1981.
- Hemminki, E.: Lääkkeiden korvaus sairausvakuutuksessa. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 18:227-234, 1981.
- Hemminki, E.: Käytetäänkö psyykenlääkkeitä liikaa? *Duodecim* 97: 1644-1646, 1981.
- Hemminki, E.: Lääkkeet terveyden- ja sairaanhoidossa pohjoismaissa. *Sosiaalinen Aikakauskirja* 75(2):11-17, 1981.
- Hemminki, Elina: Sales of psychotropic drugs in Finland, Norway, and Sweden in the 1960s and 1970s: Descriptive material. *Kuopion korkeakoulun julkaisuja, Kansanterveys, sarja Tilastot ja selvitykset* 1/1981. Kuopio 1981.
- Hemminki, E.: Kontroll av kliniska läkemedelsprövningar i Finland, Norge och Sverige. *Nordisk Medicin* 96:253-255, 1981.
- Hemminki, E.: Noninvestigational use of unapproved drugs - experience from the Scandinavian countries. *Medical Care* 19:1056-1060, 1981.
- Hemminki, E.: Quality of reports of clinical trials submitted by the drug industry to the Finnish and Swedish control authorities. *European Journal of Clinical Pharmacology* 19:157-165, 1981.
- Hemminki, Elina & Petter Boman-Larsen: Drug reimbursement in four Nordic countries. *Scand J Soc Med* 9:1-10, 1981.
- Hemminki, Elina & Eivind Falkum: Psychotropic drug registration in the Scandinavian countries: The role of clinical trials. *Social Science & Medicine* 14A:547-559, 1980.
- Hemminki, E.; T. Pesonen & K. Bruun: Sales of psychotropic drugs in the Nordic countries. *Social Science & Medicine* 15A:589-597, 1981.

- Hietaharju, Mikko ja Juho Korhonen: Alkoholien käytön kartoitus Jyväskylässä. Alkoholipolitiikka 44(6):280-286, 1979.
- Hillbom, M. & M. Kaste: Ethanol intoxication: A risk factor for ischemic brain infarction in adolescents and young adults. Stroke 12:422-425, 1981.
- Hillbom, M. & M. Kaste: Does alcohol intoxication precipitate aneurysmal subarachnoid haemorrhage? J Neurol Neurosurg Psychiatry 44:523-526, 1981.
- Hoikkala, Tommi: Ylioppilaskokelaiden alkoholikäsitteet. Alkoholipolitiikka 46(4):205-212, 1981.
- Hoikkala, Tommi & Heikki Katajisto: Suomen nuorisot ja alkoholi joukkotiedotuksessa: Karpon ohjelma ja sanomalehdistö. Alkoholipolitiikka 46(3):110-119, 1981.
- Holmila, Marja: Alkoholipoliittisen ajattelun pulmakohtia. Vaikuttajien mielipiteitä alkoholipolitiikasta. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusraportti 148/1981. Helsinki 1981.
- Holmila, Marja: Vaikuttajien ajatuksia alkoholiongelmista. Alkoholipolitiikka 46(4):169-173, 1981.
- Holmila, Marja: Påverkarnas åsikter om alkoholproblemen. Alkoholpolitik 44(4):133-137, 1981.
- Holmila, Marja: Vaikuttaako valistus? Tiimi 3:5-7, 1981.
- Holmila, Marja; Juha Partanen; Matti Piispa & Matti Virtanen: Alkoholziehung und Alkoholpolitik. Drogalkohol Nr. 3:13-32, 1980.
- Holmila, Marja; Juha Partanen; Matti Piispa & Matti Virtanen: Education relative à l'alcool et politique de l'alcool. Drogalkool N° 4:12-31, 1980.
- Holmila, Marja & Kirsti Määttä: Suomalaisen miehen viinaisia suhteita. Sosiologia 18(2):124-133, 1981.
- Hänninen, Sakari: Alkoholipolitiikka ja valtion rakennemuutokset. Säännöstelystä valikoivaan sääntelyyn. Alkoholipolitiikka 46(6):328-333, 1981.
- Jaakkola, Risto; Antti Karisto & J.P. Roos (toim.): Sosiaalipolitiikka, historiallinen kehitys ja yhteiskunnan muutos. Juhlakirja Heikki Wariksen täyttäessä 80 vuotta 25.10.1981. Weilin+Göös, Espoo 1981.
- Jyrkämä, Jyrki: Työttömyys ja nuorten alkoholinkäyttö. Tutkimus työttömyydestä, 156 tamperelaisesta ammattikoulun käyneestä pojasta ja alkoholinkäytöstä. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen tutkimuksia 42, 1981. Tampere 1981.

- Keinänen, Matti T.: Dynamic tracer studies on the pharmacokinetics of ethanol. An experimental investigation using ¹⁴C-labelled ethanol. From the Medical Cyclotron Project, University of Turku, Turku 1981 (väitöskirja).
- Korhonen, Juho & Mikko Hietaharju: Jyväskylässä vuonna 1979 toteutetun alkoholin ja lääkkeiden väärinkäytön vähentämiseen tähtäävän terveystieteiden teemavuoden arviointitutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus. Jyväskylän yliopiston kansanterveyden laitoksen julkaisuja 2/81. Sarja A: tutkimuksia. Jyväskylä 1981.
- Korhonen, Juho; Mikko Hietaharju & Kaija Laitinen: Päihdepoliittinen teemavuosi Jyväskylässä. Alkoholin ja lääkkeiden väärinkäytön vähentämiseen tähtäävä tiedotus- ja kasvatustyö. Alkoholipolitiikka 44(6):276-279, 1979.
- Korhonen, Juho; Kaija Laitinen; Jukka Tavi & Aila Vierimaa: Alkoholiin ja lääkkeisiin liittyvät terveystieteiden teemavuodet 1979 ja 1980 Jyväskylässä. Jyväskylän kaupungin tutkimuksia 42/1981.
- Koski, Heikki: Alkoholitutkimus ja alkoholipolitiikka. Alkoholipolitiikka 46(6):281-282, 1981.
- Lahelma, E.: The referral system for problem drinkers on the job in Finland. Social viewpoints and empirical observations. Alcoholism (Zagreb) 15(1-2):32-38, 1979.
- Lindros, K.O.; A. Stowell; P. Pikkarainen & M. Salaspuro: Elevated blood acetaldehyde in alcoholics with accelerated ethanol elimination. Pharmacology Biochemistry & Behavior 13, Suppl. 1, 119-124, 1980.
- Lindros, Kai O.; Allan Stowell; Pekka Pikkarainen & Mikko Salaspuro: The disulfiram (Antabuse)-alcohol reaction in male alcoholics: Its efficient management by 4-methylpyrazole. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 5:528-530, 1981.
- Melkas, Jussi: Majoitustyömaa ja alkoholinkäyttö. Kostamus-työmaan merkitys alkoholinkäytölle ja nuorten alkoholisosialisaatiolle. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos C 36. Oulu 1981.
- Murto, Lasse: Päihdehuolto ja tutkimus. Alkoholipolitiikka 46(6):304-313, 1981.
- Mäkelä, Klaus: Alkoholikysymyksen historialliset muodot. Alkoholipolitiikka 46(6):321-327, 1981.
- Mäkelä, Klaus: Om alkoholens ekonomi och alkoholpolitik. Alkohol och ekonomi i Norden. Nordiska utredningar B 1980:21, 19-26.

- Mäkelä, Klaus: Construction of composite indices of drinking attitudes and personal experiences related to drinking in the Scandinavian drinking survey. Reports from the National Institute for Alcohol Research No. 47, Oslo 1981.
- Mäkelä, Klaus; Robin Room; Eric Single; Pekka Sulkunen; Brendan Walsh; Richard Bunce; Monique Cahannes; Tracy Cameron; Norman Giesbrecht; Jan de Lint; Hannu Mäkinen; Patricia Morgan; James Mosher; Jacek Moskalewicz; Richard Müller; Esa Österberg; Ignacy Wald & Dermot Walsh: Alcohol, society and the state 1: A comparative study of alcohol control. Addiction Research Foundation of Ontario, Toronto 1981.
- Mäkelä, Klaus; Pekka Sulkunen & Esa Österberg: Suomen väkijuomat 1950-1975. Teoksessa: Sosiaalipolitiikka 1981. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaisu VI:37-62. Vammala 1981.
- Mäkelä, Klaus; Pekka Sulkunen & Esa Österberg: Alkoholläget i Finland åren 1950-1975. Alkoholpolitik 44(3):89-110, 1981.
- Mäkelä, Klaus; Pekka Sulkunen & Esa Österberg: Drink in Finland, 1950-1975. Teoksessa: Single, Erik; Patricia Morgan and Jan de Lint (eds.): Alcohol, society and the state 2: The social history of control in seven countries. Addiction Research Foundation of Ontario, Toronto 1981.
- Määttänen, Kirsti & Anja Koski-Jännes: The theory of set and the psychological effects of alcohol. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 144/1981. Helsinki 1981.
- Nuutinen, H.; K. Lindros; P. Pikkarainen & M. Salaspuro: Alcohol and acetaldehyde metabolizing enzymes: Their decrease in chronic alcoholics and associated metabolic consequences. Gastroenterology 80(5:2):1343, 1981.
- Partanen, Juha: Alko valistaa ja tutkii. Alkoholipolitiikka 46(4):155-156, 1981.
- Partanen, Juha: Teesejä valistuksesta. Alkoholipolitiikka 46(4):161-168, 1981.
- Piispa, Matti: Raittiuskasvatuksesta alkoholivalistukseen. Suomen sanomalehdistön alkoholikirjoittelun linjat vuosina 1951-1978. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste 146/1981. Helsinki 1981.
- Piispa, Matti: Suomen sanomalehdistön alkoholikirjoittelun linjat 1951-1978. Alkoholipolitiikka 46(4):174-183, 1981.
- Piispa, Matti; Marja Holmila & Juha Partanen: Työelämän alkoholi-ongelmat alkoholipoliittisessa keskustelussa. Alkoholipolitiikka 45(6):252-257, 1980.

- Poikolainen, Kari: Kansanterveystieteellinen alkoholitutkimus. Tuloksia ja tavoitteita. Alkoholipolitiikka 46(6):298-303, 1981.
- Puustinen, Usko: Alkoholitutkimus ja päätöksenteko. Alkoholipolitiikka 46(6):283-284, 1981.
- Reinarman, Craig: Book Review: The Gentlemen's Club: International control of drugs and alcohol. AJS 86:5, March 1981.
- Salaspuro, M.; H. Nuutinen; P. Pikkarainen & K. Lindros: Elevated blood acetaldehyde in alcoholics with accelerated ethanol elimination and decreased hepatic acetaldehyde dehydrogenase. Liver 1:146, 1981.
- Simpura, Jussi: Suomalaisten juomatavat. Mielenterveys 20(6):11-17, 1980.
- Simpura, Jussi: Scandinavian drinking survey: Construction of indices of alcohol intake. Reports from the National Institute for Alcohol Research No. 46, Oslo 1981.
- Simpura, Jussi: Drinking habits in Finland and Scotland: A comparison of survey results. The International Journal of the Addictions 16(7):1129-1141, 1981.
- Sulkunen, Irma: Miksi Suomen työväenliike omaksui kieltolakiohjelman? Teoksessa: Jakkola, Risto; Antti Karisto & J.P. Roos (toim): Sosiaalipolitiikka, historiallinen kehitys ja yhteiskunnan muutos. Juhlakirja Heikki Wariksen täyttäessä 80 vuotta 25.10.1981, 98-116. Weilin+Göös, Espoo 1981.
- Sulkunen, Irma: Raittiusliike. Suomalaiset kansanliikkeet. Yleisradion opetusohjelmat. Helsinki 1981.
- Sulkunen, Irma: Why did the Finnish working class come to support prohibition? Paper presented at the 27th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism (Epidemiology Section), Vienna, June 15-20, 1981. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 151/1981. Helsinki 1981.
- Sulkunen, Pekka: Märkä sukupolvi, alkoholin kulutus ja alkoholipolitiikka 1980-luvulla. Alkoholipolitiikka 46(5):240-246, 1981.
- Sulkunen, Pekka: Den våta generationen. Alkoholkonsumtionen och alkoholpolitiken under 1980-talet. Alkoholpolitik 44(3):82-88, 1981.
- Säilä, Sirkka-Liisa: Behandlingen av berusade i Ontario och Finland. Alkoholpolitik 44(1):17-20, 1981.
- Wallgren, Henrik: Biolääketieteellisen alkoholitutkimuksen kehitys. Alkoholipolitiikka 46(6):292-297, 1981.

Virtanen, Matti: Valistuksen virittävyys. Kohtuus on olemassa -kampanja Alkon politiikan osana. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste 147/1981. Helsinki 1981.

Virtanen, Matti: Miten arvioida valistuksen vaikutuksia. Alkoholipoliittikka 46(4):184-191, 1981.

Österberg, Esa: Alcohol policy measures and the consumption of alcoholic beverages in Finland, 1950-1975. Drug and Alcohol Dependence 7(1):87-99, 1981.

